

Грічун Г.С.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри організації судових
та правоохоронних органів*

ЕТИКА СУДДІВ

В умовах соціально-економічних змін суспільства і становлення державності більш високі вимоги висуваються до якості виконання правосуддя. Новий рівень здійснення правосуддя у значній мірі залежить від професійних та моральних якостей ключової фігури правосуддя – судді як суб'єкта професійної діяльності. Це визначає актуальність досліджень, спрямованих на вивчення професійної діяльності суддів, суб'єктивних та об'єктивних факторів, що сприяють досягненню високих результатів у їх роботі.

Одне з основних завдань судово-правової реформи є реалізація демократичних ідей правосуддя, вироблених світовою практикою й наукою. У цьому зв'язку особливого значення набуває розробка концептуальних основ статусу суддів України, який відповідатиме міжнародним стандартам, оскільки виключно останні є носіями судової влади в державі.

Особливо ці питання актуалізуються сьогодні, в період становлення і розвитку правової держави, формування громадянського суспільства. Тому саме зараз так необхідний принципово новий підхід до визначення поняття, структури і змісту правового статусу судді, сутності його службових прав, обов'язків, повноважень і правосуб'єктності.

Незважаючи на те, що окремі проблеми статусу суддів уже були предметом вивчення деяких учених, комплексного наукового дослідження основ статусу судді в Україні не провадилося, як немає й фундаментальних досліджень юридичної природи статусу носія судової влади, структури і змісту цього інституту, а також сутності службових прав, обов'язків, повноважень і правосуб'єктності судді у відповідності з міжнародними стандартами. Належне законодавче визначення статусу суддів є вирішальним кроком до становлення незалежної судової влади, здатної забезпечити надійний захист прав та основних свобод людини та громадянина.

Здійснене з урахуванням правових реформ, традицій і новацій, складності взаємодіючих чинників і компонентів дослідження методологічних, наукових, теоретичних основ і конституційних принципів етичних основ суддівської діяльності в сучасному правовому житті України дозволило сформулювати узагальнені науково-теоретичні висновки, які послужили детальнішому розумінню обраної проблематики і можуть бути основою для подальшої розробки питань, пов'язаних із врегулюванням етичних основ суддівської діяльності.

Відповідно до чинного законодавства України, виключно на суд покладено функцію здійснення правосуддя та визначення прав людини, встановлення деяких обмежень, зобов'язань тощо. У зв'язку із цим, слід відзначити таке. Щоб рішення суду були справедливими, процес має бути побудований на принципах толерантності, судовий процес не

повинен зятягуватися, кримінальний суд має уважно розглядати, а не копіювати висновки слідства, брати до уваги закон тощо.

До роботи будь-якого судді висуваються досить високі вимоги, яким він має відповідати. Однією з них є кваліфікація суддів. Кодекс професійної етики судді передбачає, що він повинен старанно і неупереджено виконувати покладені на нього обов'язки і підтримувати свою професійну компетенцію на належному рівні, бути прикладом законслухняності, неухильно дотримуватися присяги і завжди поводитися так, аби зміцнювати віру громадян у справедливість, незалежність, безсторонність і незалежність суду.

На сьогоднішній день є досить актуальними концептуальні основи судово-правової реформи, яка, будучи складовою частиною здійснюваних у країні перетворень, скерована на формування цілісної судової системи, кадрове і фінансове забезпечення, посилення гарантій незалежності судів і суддів. Судово-правова реформа, в першу чергу, передбачає розширення можливостей захисту прав і свобод громадян в судовому порядку, вдосконалення процесуального порядку судочинства відповідно до світових стандартів, міжнародно-правових норм і принципів. Крім того, основною метою судової реформи було і залишається створення незалежного, неупередженого і справедливого суду, без якого не може бути і сильної судової влади, і надійного судового захисту прав людини та громадянина, конституційного ладу, економічного і правового простору України.

Крім того, слід зауважити, що суддя-професіонал – це людина високих моральних якостей, з бездоганною репутацією, що позбавлена до сторін в процесі симпатій або антипатій, та за жодних обставин не проявляє їх зовні, а, тим більше, у своїх рішеннях. Професійність судді – це вміння не створювати своїми діями конфлікт, бути толерантним і справедливим, обмежувати себе навіть у простих життєвих обставинах. Тому ці професійні якості мають бути властиві кожному судді – новачку і досвідченому професіоналу.

Слід також акцентувати увагу на тому, що процесуальна справедливість – це вимога закону, що висувається до судової процедури та її результатів, що полягає в необхідності створення найкращих процесуальних умов для реалізації сторонами та судом своїх повноважень зі встановлення обставин кримінальної справи та виражається в прийнятті такого рішення, яке у повному обсязі відповідає характеру та сутності встановлених обставин.

Не можна забувати, що найважливішим чинником, який викликає пошану до судової влади, є самі судді, їх поведінка на роботі і у сфері побуту, їх культура, манера спілкування, спосіб життя тощо. Більшість громадян взагалі відносяться до суду з повагою, проте етичному вихованню суддів у нас приділяється украй мало уваги.

Крім того, забезпеченню права, що є сукупністю справедливості, порядку, моральності, правдивості, на неупереджений суд повинні служити неписані правила природної справедливості, справедливе судові рішення повинне виноситися неупередженим суддею; необхідно вислуховувати обидві сторони.